

SAMFUNNSLIV

Hva er nazisme?

17. 1992

Spørsmålet burde oppta svært mange – og Jenny Mosland hadde et innlegg 26. mai, som etter min mening bare aktualiserer spørsmålet. For hva dreier det seg egentlig om?

Som Jenny Mosland skrev: Mange har forsøkt å analysere og kartlegge dette, men jeg har ikke klart å nå inn i dybden av nazismens vesen.

For undertegnede del vet jeg ingen som har formulert nettopp dette bedre enn siv. ing. Bonde – og her er noen smakebiter fra hans beskrivelse: For hva dreier det hele seg egentlig om?

Fra menneskehetens barndom har utviklingskampen stått om individets stilling. Altmuligmannen opphørte etter hvert, og spesialiseringen begynte. Noen var opptatt med det produktive daglige arbeid på jorden og på sjøen, andre spesialiserte seg som lærere. Vi fikk etter hvert det som vi nå med et fellesord kaller for «statsfunksjonærer» og «statsinstitusjon».

Og etter hvert som folketallet steg, så vokste også etter hvert dette administrasjonsapparatet og ble stadig mer omfattende og viktig. Og stats-institusjonen ble etter hvert mål og sete for dem som hadde størst ærgjerrighet til å skaffe seg mest mulig makt og myndighet over sine medmennesker. «Staten» og dens funksjonærer ble etter hvert våre makthavere – i stedet for å være våre tjenere.

Mange mennesker er i villrede om hva «nazisme» og «fascisme» egentlig er. De hører og ser hver dag at det er mote å rakke ned på og ta avstand fra nazismen og facismen, men uten at de egentlig er seg klart bevisst hva dette eller disse begreper inneholder.

Disse begreper – eller rettere disse åndsretninger er imidlertid gamle gjengangere som er gjenoppstått i all sin velde og under nye navn. Nazisme og fascisme – også bolsjevisme – er det samme som tidligere gikk under navn som cæsarisme eller despoti, maktbrynde, enevelde eller imperialisme, hvilket alt går under det altomfattende navn av statshedenskap.

Hva er så «staten»? Jo, i det almene omdømme heter det i dag ganske villedende at «staten det er deg og meg», mens det virkelige forhold er som vi så foran – at «staten» er en institusjon – en tvangstrøye – som spennes utenpå det levende samfunn av deg og meg.

Så langt siv. ing. Bonde. Men dersom leserne setter seg ned og tenker etter – hva så? Kanskje noen og enhver burde revurdere både det ene og det andre.

Thorbjørn Andersen,
Halden